

Arkeologisk förundersökning 2015

Väntinge 1:1, fornlämning 195

DRÄNERINGS- OCH VA-ARBETEN

Höörs socken, Höörs kommun
Skåne län

Arkeologisk förundersökning 2015

Väntinge 1:1, fornlämning 195

DRÄNERINGS- OCH VA-ARBETEN

Höörs socken, Höörs kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2015

Väntinge 1:1, fornlämning 195

Dränerings- och VA-arbeten

Höörs socken, Höörs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2015:17

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Per Sarnäs

© Skånearkeologi 2015

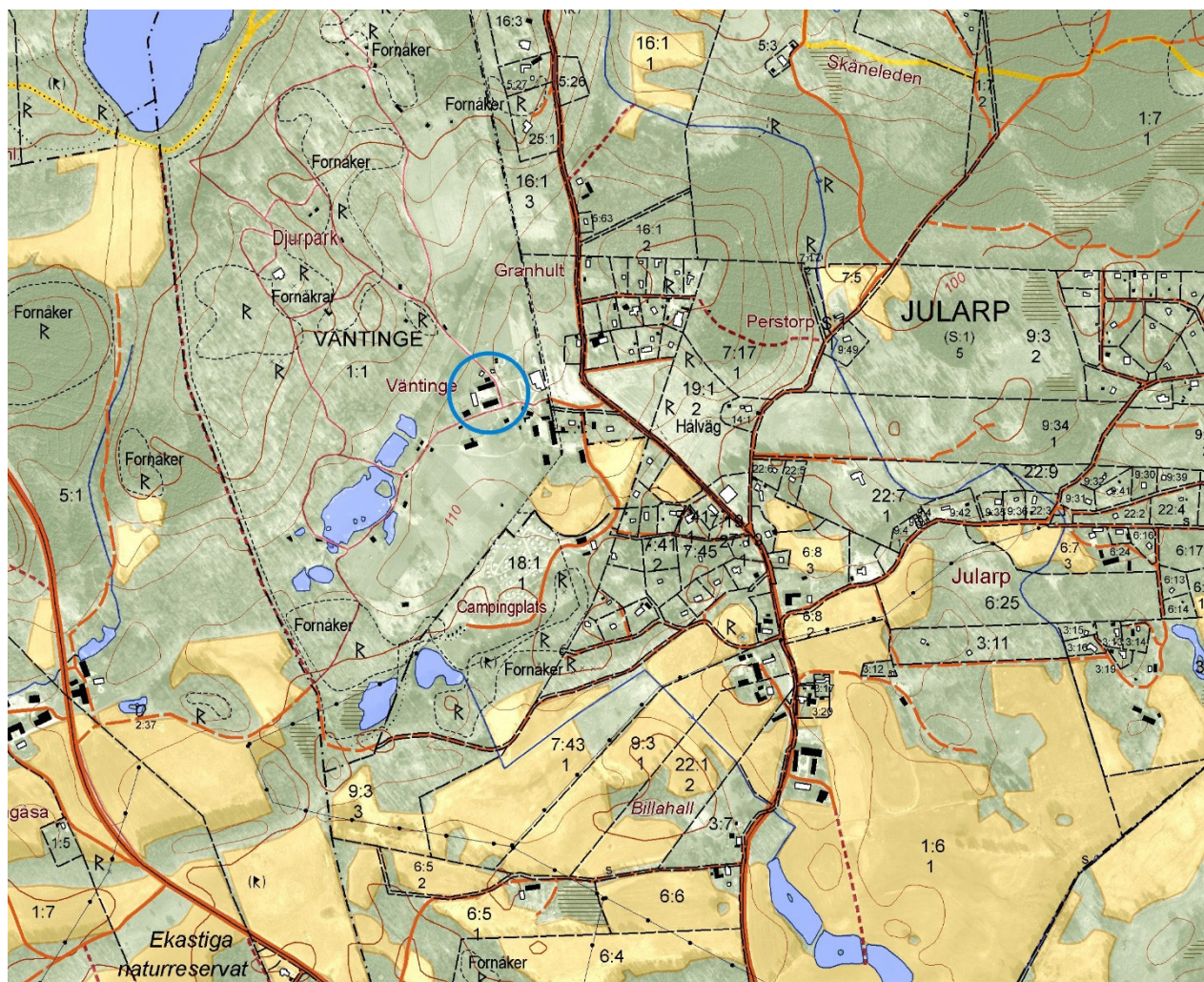
Innehåll

Inledning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	7
Referenser	9
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Karta över Skåne med Höørs kommun markerat med grå färg och Höørs socken med blått.

Figur 2. Del av Fastighetskartan med undersökningsområdet inringat med blå cirkel.
© Lantmäteriet.

Inledning

Med anledning av diverse markarbeten på Vantinge gård (Vantinge 1:1) i Skånes Djurpark beslutade länsstyrelsen i Skåne län om en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Vantinge gård är en registrerad som gårds-/bytomt i fornlämningsregistret.

Topografi och fornlämningsmiljö

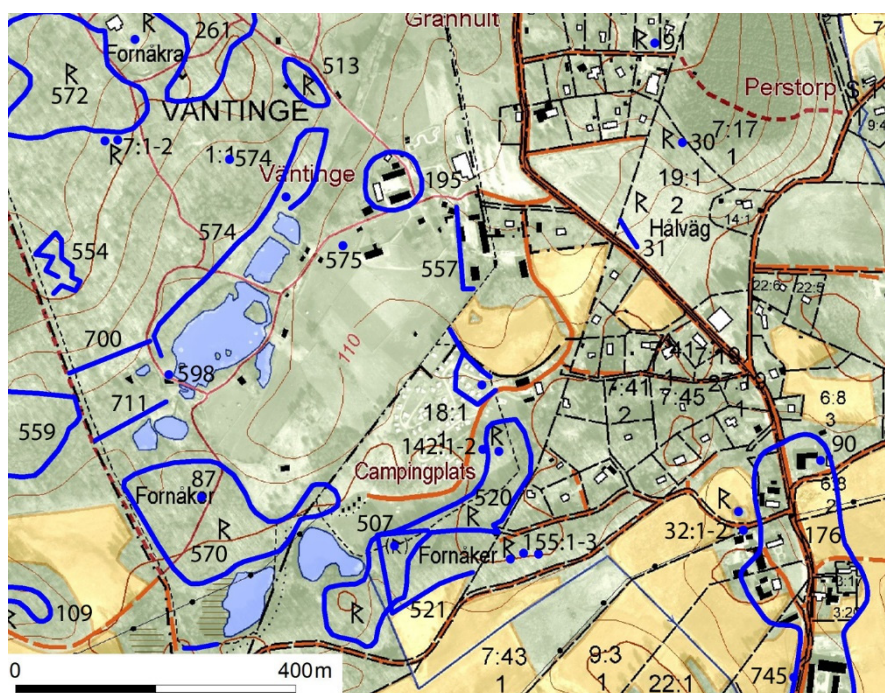
Vantinge gård ligger i Skånes Djurpark och består i dag av fyra byggnader varav tre bildar en U-form, boningshus och två ekonomilängor samt ett mindre uthus norr om norra längan. Gården ligger i gränzonen mellan skogsbygd och slättbygd, det som i historisk tid har benämnts risbyd. Gården ligger på en platåliknande avsats. Eventuellt äldre bebyggelse bör ha varit lokaliserad till denna yta.

Namnet Vantinge har troligen sitt ursprung före vikingatiden. Namn som slutar på –inge anses vara bland de äldsta som finns kvar. Efterleden –inge är inget ursprungligt ord utan en avledningsändelse utan egen betydelse (Pamp 1983). Det kan dock inte uteslutas att namnet har följt med en gård som har flyttat en längre sträcka eller att gården har uppkallats efter namnet på platsen.

Det historiska källmaterialet för Vantinge gård är mycket begränsat. Äldsta belägget för namnet härrör från 1569 i Landeboken: Venting wong. År 1606 nämns ett Vventinge. Äldsta belägget för bebyggelse är från Decimantjordeboken 1651 där det står att Vventinge är en hel gård (Skånsk ortnamnsdatabas).

Äldsta kartbelägget är Gerhard Buhrmans karta från 1684 och äldsta lantmäterikarta härrör från Laga skiftet 1837. På Laga skifteskarta är gården fyrkantig där den västar längan har en ovanlig bananform. Inga av längornas riktning stämmer de nuvarande byggnaderna.

Det förekommer ett stort antal lämningar registrerade i FMIS. De flesta utgörs av övrig kulturhistorisk lämning i form av röjningsröseområden och hägnadssystem. Nedan följer en genomgång av de i närområdet registrerade lämningarna. En sentida lämning har utelämnats.

Figur 3. Del av Fastighetskartan med kända och i texten redovisade fornlämningar markerade med blå linje eller blå prick. Samtliga ligger i Höörs socken. © Lantmäteriet.

Höör 6:1 – Röse, 14 m i diameter och 1,3 m högt. Klumpformiga stenar, ca 0,2–0,5 m stora. Flackt krön med markerad övergång i sidorna. Delvis synlig 0,3–0,5 m hög kantkedja. Beväxt med några småbjörkar. Undersökt av C D Reventlow (kol och aska).

Höör 7:1–2 – Stensättning (:1), oregelbunden form och ca 7 x 5 m stor och 0,1–0,3 m hög. Övermossad fyllning av 0,2–0,5 m stora stenar. Delvis bevuxen med småbjörk. Kan vara rest av ett röse. Ca 5 m ostnordost om nr 1 ligger nästa Stensättning (:2), sannolikt rund med en diameter av ca 5 m och en höjd av 0,1–0,2 m. Båda stensättningarna ligger inom ett 150 x 100 m stort område med ett 10-tal röjningsrösen som är ca 3–5 m i diameter och 0,1–0,3 m höga.

Höör 30:1 – Röse med en diameter av 16 m och en höjd av 1,4 m. Merparten av stenarna är 0,2–0,4 m stora med enstaka stenar som är 0,5–0,7 m stora. Stenar har plockats från röset.

Höör 31:1 – Hålväg, ca 70 m lång och 4–5 m bred och med ett djup av 0,6 m.

Höör 32:1–2 – Hög (:1) som är 15 m i diameter och 1,5 m hög. Kraftigt skadad genom täkt i östra delen intill mittpartiet. I skärning är talrika stenar synliga, ca 0,1–0,5 m stora. Vid mitten 2 block, 1,5 x 0,8–1 x 0,4–0,6 m stora, samt grus. Flera stenar är skörbrända. Högens kant är i norr belamrad med röjningssten. Beväxt med slån samt några lövträd. Ca 20 m sydsydost om nr 1 ligger ännu en Hög (:2), rest av? Ca 10 i diameter och 1 m hög. Till större delen bortschaktad i söder.

Höör 87:1 – Älvkvarnsförekomst? i jordfast block som är 1,3 m högt, 2 m brett och 1,5 m tjockt, bestående av 2 älvkvarnar? Dessa är 5 cm i diameter och 1 cm djupa, belägna ungefär i mitten av blockets relativt flata sluttande översida.

Höör 90:1 – Lösfynd av 1 svart och slipad bergartsyxa som är 31 cm lång, 5,5 cm bred och 5 cm tjock. Ovalt tvärsnitt och avsmalnande mot nacken. Exakt fyndplats ej känd.

Höör 91:1 – Röse, rest av, ca 15 m i diameter och knappt 0,8 m hög. Merparten av stenarna är 0,2–0,5 m stora medan några är 0,6–0,7 m stora. Inom en yta av ca 9 x 5 m är fyllningen borttagen och delvis lagd som stödmur vid gräsmatta. I övrigt omplockat, ställvis utplockat. Mindre jordkällare i nordnordöstra delen. Beväxt med några lövträd och smågranar.

Höör 109 – Gravfält med en utsträckning av 100 x 20–30 m, bestående av 3 rösen och 4 runda stensättningar. Rösena i gravfältets nordvästra del, är 6–8 m i diameter och 0,5–0,8 m höga. Stenarna är mestadels 0,2–0,4 m stora med enstaka stenar som är 0,5–0,6 m. Alla har en grop i mitten som är 2 m i diameter och 0,3–0,5 m djupa. Stensättningarna, i gravfältets sydöstra del, är 3–5 m i diameter och knappt 0,2 m höga. Övermossade fyllningar med 0,2–0,4 m stora stenar. En del har delvis synliga kantkedjor. Mellan gravarna är synliga klumpstenar i markytan, vilka kan utgöra delar av anläggningar. I slänterna ligger några röjningsrösen. Området kallas sedan gammalt Vångarchall.

Höör 142:1 – Röse, 11 m i diameter och 1 m högt. Stenarna är 0,2–0,4 m stora med enstaka som är 0,5 m stora. Kraftigt skadat av täkt i södra delen. Beväxt med ett par ekar.

Höör 142:2 – Röse eller stensättning, rest av, (?), ursprungligen ca 10 m i diameter. Delvis synlig kantkedja i norr. I norra delen har stenar påförts. Gravens centrala och södra delar har bortschaktats. Högst osäker, sannolikt hopförd röjningssten.

Höör 155:1–3 – Stensättning (:1), rund med en diameter av 8 m och en höjd av 0,1 m. Gles övermossad fyllning av 0,2–0,4 m stora stenar, enstaka stenar är 0,5–0,6 m stora. Beväxt med ett par bokar. Ca 10 m väster om nr 1 ligger Stensättning (:2), rund, med en diameter av 8 m och en höjd av 0,2 m. Gles övermossad fyllning av 0,2–0,4 m stora stenar, enstaka stenar är större än 1 m. Väster om nr 2 ligger Stensättning (:3), rund, med en diameter av 4 m och en höjd av 0,1 m. Gles övermossad fyllning av 0,2–0,3 m stora stenar, enstaka stenar är 0,4–0,6 m stora. Invid och väster om nr 3 finns flera 0,2–0,3 m stora stenar synliga i markytan som kan vara rester av minst en stensättning.

Höör 176:1 – Bytomt med en utsträckning av ca 400 x 50–150 m. Jularps bytomt enligt 1837 årskarta. Jularps tidigaste belägg är 1145.

Höör 195:1 – Bytomt med en utsträckning av ca 75 x 75 m. Vättinge bytomt enligt 1837 års karta. Vättinges tidigaste belägg är 1570.

Höör 261:1 – Röjningsröseområde med en utsträckning av ca 480 x 30–180 m, bestående av ca 50 röjningsrösen. Dessa är 2–5 m i diameter och 0,2–0,5 m höga, och består mestadels av 0,2–0,4 m stora stenar.

Höör 507 – Stensättning? Rund med en diameter av 5 m och en höjd av 0,2 m. Fyllning av 0,1–0,3 m stora stenar, enstaka större. Smågropig yta. Delvis otydlig begränsning.

Höör 513 – Gravfält, ca 80 x 30 m stort, bestående av ca 10 fornlämningar. Dessa utgörs av runda stensättningar, 4–8 m i diameter och intill 0,3 m höga. Fyllning, i huvudsak övertorvad, av 0,1–0,5 m stora stenar, enstaka större. Ett par av gravarna har en vall kring kanten som är 1 m bred och 0,1–0,2 m hög. Strax sydväst om ett hägn i gravfältets sydvästra del ligger minst en stensättningsrest.

Höör 520 – Röjningsröseområde, ca 420 x 100 m stort, bestående av ett 30-tal röjningsrösen. Dessa är närmast runda, 2–4 m i diameter och 0,2–0,5 m höga, av vanligen 0,2–0,4 m stora stenar. Röjningsrösen ligger på båda sidor om åsen. Ansatser till terrasseringsfinns i området.

Höör 521 – Hägnadssystem bestående av 3 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 330 m. Murarna är 0,3–0,5 m breda och 0,1–0,3 m höga.

Höör 554 – Hägnadssystem bestående av 4 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 210 m. Murarna är 0,6 m breda och 0,3–0,8 m höga. De omger en yta av ca 80 x 40 m med öppning i sydväst.

Höör 555 – Hägnadssystem bestående av 2 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 100 m. Murarna är 0,5–0,8 m breda och 0,5 m höga. I södra delen ligger en vattenförande källa.

Höör 557 – Stenmur, ca 85 m lång och 1,2 m bred och 1 m hög.

Höör 559 – Hägnadssystem bestående av 5 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 1000 m. Murarna är 0,5–1 m breda och vanligen 1 m höga. De ansluter till en torplämning och åker i norra delen.

Höör 570 – Röjningsröseområde, ca 150–250 x 30–180 m stort, bestående av ett 50-tal röjningsrösen. Dessa är vanligen runda eller närmast runda, 3–5 m i diameter och 0,2–0,5 m höga.

Höör 572 – Röjningsröseområde, ca 100–200 x 180 m stort, bestående av ca 30 röjningsrösen. Dessa är vanligen runda eller närmast runda, 2–4 m i diameter och 0,2–0,5 m höga.

Höör 574 – Hägnadssystem bestående av 2 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 550 m. Murarna är 0,8–1 m breda och 0,5–1 m höga. En hägnad yta i nordöst är ca 120 x 40 m stor.

Höör 575 – Skåre?/Jaktvärn, ca 3 x 3 m stor med delvis kallmurade sidor.

Höör 589 – Hägnadssystem bestående av 2 stenmurar med en sammanlagd längd av ca 220 m. Murarna är 0,5–1 m breda och 0,3–1 m höga.

Höör 598 – Husgrund, 8 x 5 m stor med ett spisröse i norra hörnet.

Höör 601 – Torplämning bestående av 1 husgrund, ca 12 x 6 m stor och 1–2 m hög, med kallmurade väggar och med ett spisröse i norra delen.

Höör 700 – Hägnad

Höör 711 – Stenmur, ca 125 m lång och 1 m bred och 0,5–0,7 m hög.

Höör 745 – Vid arkeologisk förundersökning år 2013, intill väg 1323 inom Jularps bytomt, påträffades en grophärd av förhistorisk karaktär, 0,45 x 0,50 m stor. Den undersöktes i sin helhet men inga fynd framkom.

Undersökningsresultat

I modern tid har man tagit bort ursprungligt material på gårdsplanen ner till övergången till underlaget. Om det ursprungliga underlaget har utgjorts av kullersten eller något annat har inte gått att avgöra. Det förekom hårt packade fläckar av svart kulturlager här och där inom de framschaktade ytorna. I någon av dem påträffades hästkosöm. Den svarta jorden ökade i omfattning österut, utanför gårdsplanen och var som kraftigast vid den nuvarande lekplatsen, ca 0,2–0,3 m tjockt.

I schaktet längs norra huslängan framkom åtta stolphål. Av dessa låg anl. 5, 7 och 8 på rad med ett inbördes avstånd av 3,2 meter. Ytterligare ett stolphål hade varit möjligt att upptäcka västerut, men trots att området där ett eventuellt fjärde stolphål förväntades finnas undersöktes noggrant, framkom inget. Fyllningen i dessa stolphål var likartad och skiljde sig markant från övriga stolphål som var svarta, sotiga och kolbemängda. Ett av stolphålen (anl.1) innehöll dessutom mycket bränd lera.

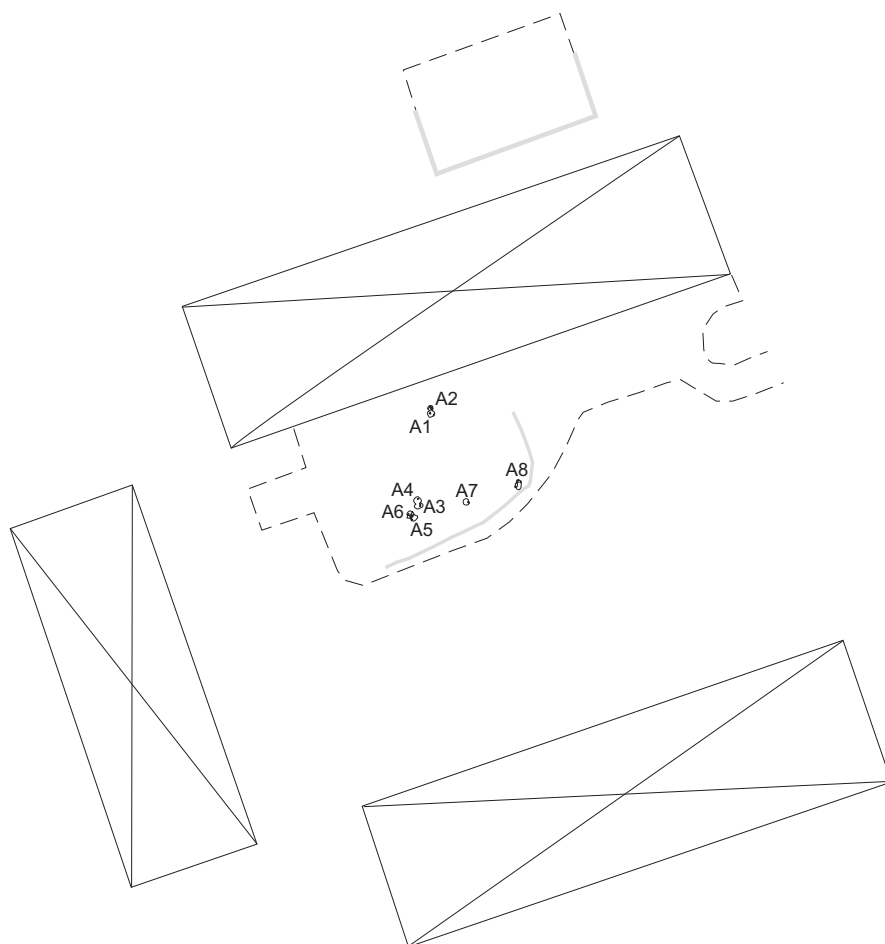
Söder och öster om stolphålen framkom en grund stigliknande mörkfärgning. Delar av mörkfärgningen tömdes på sin 0,02–0,03 djupa fyllning i syfte att söka efter stolphål, dock utan att påträffa några.

I schaktet norr om gården strax norr om det mindre huset framkom endast delar av en gråstensgrund av yngre datum. Jorden var inte heller svart som öster om gården.

I syfte att få ett bredare dateringsunderlag för Vättinge gård beslutade Länsstyrelsen att tre av stolphålen skulle dateras med C14. Prover lämnades till Hans Linderson vid Geologiska institutionen vid Lunds Universitet för analys av vedart och egenålder, där de tyvärr blev förkomna. De finns mer träkol från två av proverna men från stolphålsraden var det förkomna provet det enda (anl. 8). Den relativt ljusa fyllningen i stolphålen som ingick i stolphålsraden kan vara en indikation på att dessa var äldre än de övriga stolphålen med sin svarta, sotiga och kolbemängda fyllning. Då möjligheten att datera det till synes äldsta stolphålet och därtill enda strukturen förföll syftet med att C14 datera dem. Att endast datera de svarta sotiga stolphålen med en fyllning snarlik de kulturlagerrester som framkom i svackor på gårdsplanen riskera att endast bekräfta de vi vet genom historiska källor.

Fornlämningsbegränsningen för Vättinge gård (Höör 195:1) bör även omfatta det plana området strax öster om gården.

Figur 4. Schaktplan som visar undersökta schakt (streckad linje) och anläggningar. I schaktet norr om gården framkom en grundmur till ett hus vilken har markerats med grå färg. Den grå linjen inne på gårdsplanen markerar utsträckningen av en grund stigliknande struktur.

Referenser

Litteratur

Pamp, B. 1983. Ortnamn i Skåne.

Kartmaterial

Laga skifteskartan över Jularps by och hemmanet Vëntinge
Fastighetskartan

Internetreferenser

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/ortnamn/skansk-ortnamnsdata-bas/sok-i-databasen.html>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-3477-2015
Skånearkeologis diarienummer 201502

Län Skåne
Kommun Höör
Socken Höör
Fastighet Vëntinge 1:1
RAÄ-nummer 195:1

Ekonomiska kartans blad 3D1b SÖ (RT90)
Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6202931
E koordinat 408541

Fältarbetstid 2015-02-19–2015-02-23
Antal arbetsdagar 3
Antal arkeologtimmar 17

Undersökt yta 290 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Skånes Djurpark resort AB

Kostnader, arkeologi

Fältarbete: 11 050:-
Rapport: 5 200:-
Tryck: 1 000:-
Resor: 1 800:-
Fastighetskartan: 305:-
Summa: 19 355:-

Arkivmaterial i form av fältritningar, digitala foton och handlingar förvaras på Regionmuseet i Kristianstad.